

**TECDİD BAĞLAMINDA RİSALE-İ NUR:
NE GELENEKÇİ NE DE GELENEKTEN KOPUK**

Maruf ÖZÜLKÜ¹

Öz

Risale-i Nur'u geleneğin göbeğine koyup gelenekçi bir eser olarak da nitelendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Gelenekten kopuk nezhur bir eser olarak nitelendirmek de... Doğrusu tecdid kavramının misyonunda gizli. Tahrif, bid'a ve diğer kir ve paslarla örtülü hakikati en saf, en doğru ve en parlak biçimde ortaya koyan müceddidlerin çabalarının son örneğidir Risale-i Nur. Müellif bunu çileli hayatıyla ve sahabe-misal duruşuyla zaten ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler

Gelenek, gelenekçilik, tecdid, müceddid, ıslah

**RISALE-I NUR IN THE CONTEXT OF TECDİD (RENEWAL):
NEITHER TRADITIONALIST NOR DETACHED FROM TRADITION**

Abstract

It is not a correct approach to put Risale-i Nur in the heart of the tradition and to describe it as a traditionalist work. It is not correct to describe it as a nascent work that is detached from tradition either. The truth is hidden in the mission of the concept of tecdid (renewal). Risale-i Nur is the last example of the mujaddids' efforts that reveals the truth covered by corruption, bid'a (innovation that opposes Quran and Sunnah), and rust and dirt in the purest, most accurate and brightest way. The author has already demonstrated this with his suffering and his companion-like stance.

Key Words

Tradition, traditionalism, tecdid, mujaddid, renovation

1 Batman (marufozulku@gmail.com)

Gönderim Tarihi: 22.09.2019, Kabul Tarihi: 02.12.2019

Giriş

Said Nursi'nin telif ettiği ve son çağın en çok insana tesir eden Risale-i Nur külliyyatı İslam düşünce geleneğinden beslenen ama yeni ihtiyaç ve beklentilere de cevap veren bir tarzı ihtiva etmektedir.

1878'de dünyaya gelen ve 1960'ta vefat eden Said Nursi ilmi ve ortaya koyduğu cehd ve gayrete binaen Bediüzzaman unvanıyla bilinecektir. Seksen iki sene gibi bereketli bir ömre sığdırdığı müktesebat her bakımdan incelenmeye değerdir. Saltanat, meşrutiyet, cumhuriyet ve çok partili döneme şahitlik eden Bediüzzaman tüm bu süreçlerde Kur'anî hakikatleri savunmuş ve bunun çilesini çekmiştir. Eserlerinde bunu tüm hakikatiyle izah etmiş, hayatıyla da en saf ve en parlak biçimde bedel ödeyerek bunu ortaya koymuştur.

Bediüzzaman, İslam dünyasına diriliş dersi verirken insanlık âlemini hakikat-ı mutlak olan İslamiyet'e çağırırken seleflerinin öğretisini, bilgi birikimini kaydeder ama yepyeni bir dille ve çağın beklentisine uygun bir sunumla bunu dile getirir.

Çağın beyinleri iğfal eden materyalist şüphelerini önemseyen felsefe ile beslenen sorularını gündemine alan Said Nursi, Kur'an'dan aldığı ders ile orijinal bir üslupla konuşacaktır. Genel çerçeve temel akide değişmemektedir ama izah tarzı, idrake açılan kapı farklıdır. Dini öğretileri ezber ve dogma sayan dalalet-alud demagoglara göz kapaklarını sonuna kadar açmaya, aklın sınırlarını zorlamaya davet eden bir çağrıyla karşılık verir risalelerinde.

Her hakikati onlarca hüccet ile, burhan ile, işaret ile, nokta ile, nükte ile izah eder. İddia sahibini aklen ilmen ve hissen tatmin etmeden mevzuya hatime vermemektedir.

Bugün dünyada altmışa yakın dile çevrilen ve ehl-i imanının imanını güçlendiren ve her insanı en güçlü bir muhteva ile Hakka davet eden Nur risaleleri Kur'an'dan sonra en çok okunan ve istifade eden eserlerdir.

Risalelerin muhtevasında İslam düşünce geleneğinin izlerini görmek, incelemek imkânı vardır. Hatta denilebilir ki tüm İslami eserlerin kıymetleri az ya da çok Risale-i Nur külliyyatında zikredilmekte, referans gösterilmekte ya da örnek olarak kaydedilmektedir.

Said Nursi'nin dili üslubu yenidir ama bilgi içeriği gelenekle beslenen ve seleflerinin kokusunu aromasını hissettiren bir asalettedir.

Said Nursi'nin dili, üslubu yenidir ama belagat ve fesahatinde Asr-ı Saadet Müslümanlarının saffet ve cesareti vardır.

Said Nursi'nin dili üslubu yenidir ama raşid halifeler döneminin hassasiyet ve fazilet izleri vardır.

Said Nursi'nin dili üslubu yenidir ama selef-i salihin, evliya ve mücedditlerin iktisatlı, izzetli ve müstağni duruşu vardır.

Said Nursi'nin dili üslubu yenidir ama tüm çağların derdine kulak veren ve tüm çağların üstünde olan Kur'an'ın derslerini talim eden ve talimen aldığı tüm cihana ilan eden cehd ü azmi vardır.

Tarikat Değil ama Tasavvufi Dersler Var

Bediüzzaman'ın doğduğu ve çocukluğunun geçtiği coğrafyaya baktığımızda medrese ve tasavvufun –o dönemde– en diri en güçlü olduğunu görmekteyiz. Bitlis, Nursin, Hizan, Ohin Gayda gibi mekânlar ilim ve tasavvufun merkezi gibidir adeta. Daha o yaşlarda medrese ile mektebin, medrese ile tekkenin ve üçünün birbirinden kopan ilişkisinin getireceği felaketleri öngörmektedir. Nitekim sonraki dönemlerinde üçünün birlikte olacağı eğitim modeli olan Medresetüzzehra projesi için kollarını sıvayacaktır. Hummalı bir gayret gösterecek ama kader projenin tahakkukuna fetva veremeyecektir.

Risale-i Nur'a müellifine tek partili dönemde defalarca yöneltilen “tarikatçılık derisi veriyor” suçlaması olmuştur. Bediüzzaman her seferinde bu ithamı reddetmektedir. Mesleğinin tarikat olmadığını, hakikat olduğunu vurgulamıştır.

Nur risalelerinde ayrıca “Zaman tarikat zamanı değil; İman kurtarma zamanıdır. Tarikatsız cennete giren çoktur ama imansız giren yoktur”² diye başlayan cümleler de bulunmaktadır.

Dahası “La mevcuda illa hu” ve “La meşhuda illa hu” gibi kavramlarının getirdiği sıkıntıları da izah etmektedir.

Ölüm hakikatini hayali surette düşünüp rabıta ile tefekkür eden tarikat mesleğine karşın “Mesleğimiz tarikat değil hakikat olması...”³ diyerek farklı bir usulü benimsediğini ortaya koyar. Ancak bu ve buna benzer birçok örneğe rağmen nefis terbiyesi, zikir ve duanın tekrarı gibi riya ve tasannudan kaçma, insanların iltifatına yenik düşmeme gibi, “Ya Baki entel Baki” vurgulamaları gibi hususlarda tasavvufun kazandırdıklarını gündeme getirmektedir.

Keşif ve kerametlere eserlerinde yer veren Bediüzzaman zikir, vird ve müşid gibi kavramlara hayatından örnekler vererek anlatır. Bediüzzaman “Tarikat nedir” sorusunu şöyle cevaplar:

“Tarikatin gaye-i maksadı, marifet ve inkişaf-ı hakaik-i imaniye olarak, Mirac-ı Ahmedînin (asm) gölgesinde ve sâyesi altında kalb ayağıyla bir seyr ü sülûk-i

2 Bediüzzaman Said Nursi, *Emirdağ Lahikası* (İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012), 52.

3 Nursi, *Emirdağ Lahikası*, 580.

ruhanî neticesinde, zevkî, hâlî ve bir derece şuhudî hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeye mazhariyet; 'tarikât', 'tasavvuf' namıyla ulvî bir sırr-ı insanî ve bir kemâl-i beşerîdir. Evet, şu kâinatın insan bir fihriste-i câmia olduğundan insanın kalbi binler âlemin harita-i mânevîyesi hükmündedir. Evet insanın kafasındaki dimağı, hadsiz telsiz telgraf ve telefonların santral denilen merkezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i mânevîsi olduğunu gösteren hadsiz fûnun ve ulûm-ı beşeriye olduğu gibi insanın mahiyetindeki kalbi dahi hadsiz hakaik-i kâinatın mazharı, medarı, çekirdeği olduğunu, had ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyetin yazdıkları milyonlarla nuranî kitaplar gösteriyorlar.”

“İşte madem kalb ve dimağ-ı insanî bu merkezdedir; çekirdek haletinde bir şecere-i azîmenin cihazatını tazammun eder ve ebedî, uhrevî, haşmetli bir makinenin âletleri ve çarkları içinde derc edilmiştir. Elbette ve herhalde o kalbin Fâtırı, o kalbi işlettirmesini ve bilkuvve tavırdan bilfiil vaziyetine çıkarmasını ve inkişafını ve hareketini irade etmiş ki öyle yapmış. Madem irade etmiş elbette o kalb dahi akıl gibi işleyecek. Ve kalbi işlettirmek için en büyük vasıta velâyet merâtibinde zikr-i İlâhî ile tarikat yolunda hakaik-i imaniyeye teveccüh etmektir.”⁴

Özetlemek gerekirse mesleğini “tarikât değil hakikat” olarak ifade eden Said Nursi tasavvufun yerini ve önemini kabul etmekte, rükünlerine ve neticelerine ehemmiyet vermektedir. Şeyh Abdulkadir-i Geylani (ks) ve Şah-ı Nakşibend'in (ks) virdlerini kendine vird edinen Bediüzzaman hayatının belli dönemlerini anlatırken Geylani'ye (ks) olan intisabına da yer vermektedir.

Ama tarikat bahsinde en çarpıcı olan tespiti ise İmam-ı Rabbani'den (ks) alıntıldığı şu kısımdır:

“Silsile-i Nakşînin kahramanı ve bir güneşi olan İmam-ı Rabbânî (ra), *Mektubat*'ında demiş ki: Hakaik-i imaniyeden bir meselenin inkişafını, binler ezvak ve mevâcîd ve kerâmâta tercih ederim. Hem demiş ki: Bütün tariklerin nokta-i mün-tehâsı, hakaik-i imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır. Hem demiş ki: Velâyet üç kısımdır. Biri velâyet-i suğrâ ki meşhur velâyettir; biri velâyet-i vustâ, biri velâyet-i kübrâdır. Velâyet-i kübrâ ise verâset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikate yol açmaktır. Hem demiş ki: Tarîk-i Nakşîde iki kanatla sülûk edilir. Yani hakaik-i imaniyeye sağlam bir surette itikad etmek ve ferâiz-i diniyeyi imtisal etmekle olur. Bu iki cenahta kusur varsa o yolda gidilmez.”⁵

4 Bediüzzaman Said Nursi, *Mektubat* (İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012), 628.

5 Nursi, *Mektubat*, 47.

Cemiyet Değiliz ama Her Asırda Efradı Bulunan...

Risale-i Nur'a ve müellifine uzun yıllar yapılan bir itham da "cemiyetçilik" suçlamasıdır. Bu iddia ile Bediüzzaman'ın bir hareket başlatıp rejime bir kalkışmada bulunma potansiyeline vurgu yapılmak istenmektedir. Daha ilk yıllarda Eski Said döneminde İstanbul'da siyaset ve matbuat âleminde ders verirken bu hususa muhatap olur Said Nursi. O dönemde cemiyetlerin revaçta olduğu dönemdir. İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti kurulmuştur. Endişesini şöyle dile getirecektir:

"İşittim; İttihad-ı Muhammedî (asm) namıyla bir cemiyet teşekkül etmiş. Nihayet derecede korktum ki, bu mübarek ismin altında bazılarının bir yanlış hareketi meydana gelsin. Sonra işittim: Bu ism-i mübareki bazı mübarek zevât (Süheyl Paşa ve Şeyh Sâdık gibi zatlar) daha basit ve sırf ibadete ve sünnet-i seniyyeye tebaiyete nakletmişler. Ve o siyasî cemiyetten alâkalarını kestiler, siyasete karışmayacaklar. Lâkin tekrar korktum, dedim: Bu isim umumun hakkıdır, tahsis ve tahdit kabul etmez."⁶

31 Mart hadisesinden sonra idam sehpaları kurulup mazlumlar yargılanacaktır. Bunlar arasında Bediüzzaman da vardır. Hurşid Paşa idamlıkları göstererek "Sen de mi şeriat istemişsin?" der. Zerre kadar zaaf göstermeyen Bediüzzaman gayet kararlı, kesin ifadelerle cevap verir: "Şeriatın bir hakikatine bin rûhum olsa feda etmeye hazırım! Zîrâ Şeriat sebep-i saadet ve tam adâlet ve fazilettir. Fakat ihtilâlcilerin isteyişi gibi değil!" Peşinden diğer soru gelir: "İttihad-ı Muhammediye'ye (asm) dahil misin?" Bediüzzaman: "Maaliftihar! En küçük efradındayım. Fakat benim tarif ettiğim vehicle... O ittihaddan olmayan dinsizlerden başka kimdir, bana gösteriniz?"⁷

Cemiyet kurma iddiası Tek Parti Dönemi'nde de mahkemeden mahkemeye sürülürken tekrarlanıp durulur. Denizli Müdafaası bu iddialara karşı adeta bir patlamadır:

"Evet, biz bir cemiyetiz ve öyle bir cemiyetimiz var ki her asırda üç yüz elli milyon dahil mensupları var. Ve her gün beş defa namazla o mukaddes cemiyetin prensiplerine kemâl-i hürmetle alâkalarını ve hizmetlerini gösteriyorlar. 'İnnemel müminüne ihvetün' kudsî programıyla birbirinin yardımına dualarıyla ve mânevî kazançlarıyla koşuyorlar. İşte biz bu mukaddes ve muazzam cemiyetin efradındayız. Ve hususi vazifemiz de Kur'ân'ın imanî hakikatlerini tahkikî bir surette ehl-i imana bildirip onları ve kendimizi idam-ı ebedîden ve daimî, berzahî haps-i münferitten kurtarmaktır. Sair dünyevî ve siyasî ve entrikalı cemiyet ve komitelerle ve

6 Bediüzzaman Said Nursi, *Tarihçe-i Hayat* (İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012), 82.

7 Nursi, *Tarihçe-i Hayat*, 81.

bizim medar-ı ittihamımız olan cemiyetçilik gibi asılsız ve mânâsız, gizli cemiyetle hiçbir münasebetimiz yoktur ve tenezzül etmiyoruz.”⁸

Kelamda Farklı Bir Tarz

Kur’an tefsiri olan ama mevzu odaklı tarzıyla klasik tefsirlerden farklı bir yol izleyen Risale-i Nur külliyyatı iman, akide konusunda çağımızın en yetkin eserlerin başına gelmektedir. *İşaratü’l-İ’caz* eseri ile klasik tefsir denemesi yapan Bediüzzaman daha sonra ise farklı bir yol izlemiştir.

Büyük müfessirlere gönderme yapan ve yer yer onların ibarelerine yer veren Said Nursi hepsine layık oldukları makamı teslim ettikten sonra son sözü söylemektedir.

Fahreddin-i Razi, İbni Hacer, İbni Kayyim el-Cevzi gibi eski asır âlimlerine yer verdiği gibi Hüseyin-i Cisri gibi İmam-ı Şazeli gibi yakın dönem âlimlerine ve nihayet Cemaleddin-i Afgani, Molla Halil-i Siirti gibi kendi dönem alimlerine yer verir risalelerinde. Eserini okuyan her talebe bu isimleri ve telif ettiği eserleri de merak eder. Eserlerinde en sıkı meselelerde adeta bu eser sahiplerinden meclis kuran Bediüzzaman söylenmesi gereken en isabetli söz ile meseleye son noktaya koymaktadır.

Tecdid Vazifesi ve Müceddidler

Her asrın başında geleceği hadis-i şerifte belirtilen vazifeli şahıslara müceddid denilmektedir. Bediüzzaman Said Nursi de eserleriyle ve hizmet tarzıyla son çağın müceddididir. Eserlerin meydana getirdiği tesir ve yüksek kabul görmesi de bunun göstergesidir. Müceddid kavramına kaynaklık eden hadis-i şerifin iki türden söylenişi vardır:

Birincisi Ebu Davud’un “Melahim”inde bulunur:

“Şüphesiz ki Allah her asrın başında bu ümmete din işlerini yenileyecek bir müceddid gönderecektir.”⁹

Bir diğer kaynakta geçen ifade ise şöyledir:

“Şüphesiz ki Allah Teala her yüz sene başında bu ümmetin dinini tazeleyen âlim ve yetiştirici bir kadro bir cemaat gönderir.”¹⁰

8 Bediüzzaman Said Nursi, *Şualar* (İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012), 361.

9 Ebu Davud, “Melahim”, 1.

10 *Keşfü’l-Hafa*, c. 1, 243; *Avnu’l-Mabud*, c. 4, 180-181.

Son Peygamber Hz. Muhammed'in (asm) ardından peygamber gelmeyecektir. Ar-tık dini tahrif, bid'a gibi olumsuzluklardan temizleyip saf doğru hakikatlerini ortaya koyacak kimseler her asrın başında gelmiş ve bunlar vazifelerinde hep muvaffak ol-muştur.

İlk yüz senenin müceddidi Ömer ibni Abdulaziz, ikinci yüz seneninki İmam-ı Şafî, üçüncü yüz seneninki Ebul Hasen el-Eşarî, dördüncü yüz seneninki Ebû Hamid el-İsfi-raini, beşinci yüz seneninki İmamı Gazalî'dir. Onları sırasıyla Fahreddin-i Razi, Mevlana Celaleddin Rumi, Zeynüddin-i İraki, İmam-ı Sahavi, Celaleddin-i Suyuti, İmam-ı Rab-bani, Şah Veliyullah Dehlavi, Mevlana Halid-i Bağdadi ve Bediüzzaman Said Nursi.¹¹

Bediüzzaman'dan önceki müceddid olan Mevlana Halid "zülcenaheyn" yani çift ka-natlı olarak bilinir. İki tarikatın şeyhi olması sebebiyle bu unvan kendisine verilmiştir. Vefatının ardından çok sayıda halife bıraktığı kaydedilmektedir.

Cübbe Giydirme Olayı

Bağdat'ta yaşayan Mevlana Halid'in (ks) cübbesini o sıralar orada yaşayan Asiye Hanım'ın dedesi Âşık Efendi'ye teslim eder. Âşık Efendi de oğlu Mehmet Bahattin Efendi'ye emanet eder. O da kızı Asiye Hanım'a. Asiye Hanım da kaderin remziyle Kas-tamonu'da Bediüzzaman ile karşılaşınca cübbeyi sahibine teslim eder.¹²

"O yıllarda medrese eğitimini tamamlayan talebelere hocaları tarafından sarık sardırılarak cübbe giydirilir ve böylece mezuniyet merasimi gerçekleştirilirdi. Ka-deri ilahinin bir cilvesi olarak medrese tahsilini tamamlamasına rağmen Bediüz-zaman'a cübbe giymek merasimi nasip olmamıştır.

Bediüzzaman; bu sırada icazet merasimini ifa edebilecek dört veya beş büyük velinin vefat ettiğini, bazı âlimlerin kendisini rakip gördükleri veya teslim olduk-ları için üstatlık pozisyonuna girmediklerinden dolayı kendisine cübbe giydire-cek birinin bulunmadığını, bir üstadın elini öpüp cübbe giymenin elli altı sene geçmesine rağmen kendisine nasip olmadığını beyan ediyor. Bunlara ilave olarak Bediüzzaman medrese tahsilini tamamladığında henüz on üç yaşında olduğunu, büyük hocalara mahsus kisvenin yaşının küçüklüğüne yakışmadığını, merasimin manileri arasında zikrediyor.

11 Mehmet Ali Kaya, *Asrın Rehberleri Mücedditler* (İstanbul: Yeni Asya Neşriyat, 2012).

12 Sorularla Risale, "Mevlâna Halid-i Bağdadi" 20.02.2020 tarihinde erişildi. <https://sorularlarisale.com/mevlana-halid-i-bagdadi>

Böyle çeşitli nedenlerle icazet merasimi yapılamayan Bediüzzaman hazretlerine, asırlar ötesinden gönderilen Mevlana Halid hazretlerinin cübbesi nasip olmuş ve kendisine giydirilmiştir. Bu cübbe bir sarıkle birlikte Mevlana hazretlerinin meşhur halifelerinden 'Küçük Âşık' namıyla tanınan, Mehmet Efendi'nin torunu Asiye Mülazimoğlu eliyle Bediüzzaman hazretlerine ulaşmıştır.

Asiye hanımın kocasının Kastamonu Hapishanesi müdürlüğüne atanması üzerine buraya gelip yerleşmeleriyle emanetin sahibine teslim imkânı doğmuştur. Hediye kabul etmeyen Bediüzzaman'a cübbeyi teslim etmek isteyen Asiye Hanım, Üstadın talebesi Mehmet Feyzi'yi arayıp bulmuş, geri çevrilmesin diye de 'Sizde emanet olarak kalsın' demiştir. Üstad cübbeyi kabul etmiş ve şükrederek giymiştir.

Her hal ve hareketiyle dikkatleri Risale-i Nur ve şahs-ı maneviye yönelten Bediüzzaman, cübbeyi, sadece kendisi giymeyip, bazı has talebelerine de teberrüken giydirmiştir. Mevlana Halid'den sonraki ve son müceddid olan Bediüzzaman, bu hareketiyle bir kez daha şahs-ı maneviye ön plana çıkarmıştır."¹³

Sonuç

Bediüzzaman'ın hayatına baktığımızda sahabe duruşunu andıran, eski zaman âlimlerinin değerli şahsiyetlerini hatırlatan asil, vakur bir İslam âlimi ve fedaisi portresi görmekteyiz.

Telif ettiği Risale-i Nur külliyyatının satırlarına baktığımızda ise her satırda, her meselede ve temsilde zengin İslam kültüründen bir iz, bir işaret, bir numune ile karşılaşırız.

Eser ve müellif yeni bir lisanla asri bir yaklaşımla konuşmakta, yepyeni bir duruş sergilemekte ama kodlarına inildiğinde, tavrındaki edasına dikkatle bakıldığında doğru İslamiyet'e tetabuk eden bir karakter ve kadim İslam medeniyetine götüren bir intisap görülmektedir.

Bu da "tecdid" kavramının gelenekten kopuk olmayan ama geleneğin altında kaybolmayan misyonunu ifade etmektedir. Aksine bid'a hurafelerle mübalağa ve teşbihlerle paslanan anlaşılmayan ve yanlış sunulan gelenekten saf, temiz ve doğru din anlayışını birbirinden ayırma gayretidir. Gelenek kazanımdır lakin yanlışlarla, hatalarla sarıp sarmalandığında ciddi sıkıntılara yol verebilmektedir.

13 Risale-i Nur Enstitüsü, "Mevlana Halid-i Bağdadi" 20.02.2020 tarihinde erişildi. <http://www.rne.com.tr/portreler/mevlana-halid-i-bagdadi>

Bediüzzaman'ın ifadesiyle “Manevi bir elektrik olan Resaili'n-Nur dahi ne şarkın malumatından, ulûmundan ve ne garbın felsefe ve fûnunundan gelmiş bir mal ve onlardan iktibas edilmiş bir nur değildir. Belki semavi olan Kur'an'ın şark ve garbın fevkindeki yüksek mertebe-i arşisinden iktibas edilmiştir.”¹⁴

İşte Risale-i Nur külliyatının ve müellifinin İslam düşünce geleneğindeki yeri ve misyonu bu anlamda hayati ehemmiyete haizdir.

14 Nursi, *Şualar*, 843.

Kaynakça

1. Kaya, Mehmet Ali. *Asrın Rehberleri Mücedditler*. İstanbul: Yeni Asya Neşriyat, 2012.
2. Nursi, Bediüzzaman Said. *Emirdağ Lahikası*. İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012.
3. _____. *Mektubat*. İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012.
4. _____. *Şualar*. İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012.
5. _____. *Tarihçe-i Hayat*. (İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012), 361.
6. Risale-i Nur Enstitüsü. "Mevlana Halid-i Bağdadi". 20 Şubat 2020 tarihinde erişildi. <http://www.rne.com.tr/portreler/mevlana-halid-i-bagdadi>
7. Sorularla Risale. "Mevlâna Halid-i Bağdadi". 20 Şubat 2020 tarihinde erişildi. <https://sorularlarisale.com/mevlana-halid-i-bagdadi>